Μακεδονικά

Τόμ. 12 (1972)

Αφιερούται εις την μνήμην Γεωργίου Θεμελή, Χαραλάμπους Λέκα

John Vasdravellis, Piracy on the Macedonian coast during the rule of the Turks

Ελευθερία Ι. Νικολαΐδου

doi: [10.12681/makedonika.1029](https://doi.org/10.12681/makedonika.1029)

Copyright © 2015, Ελευθερία Ι. Νικολαΐδου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Νικολαΐδου Ε. Ι. (1972). John Vasdravellis, Piracy on the Macedonian coast during the rule of the Turks. *Μακεδονικά*, 12, 531–532. <https://doi.org/10.12681/makedonika.1029>

John Vasdravellis, Piracy on the Macedonian coast during the rule of the Turks, *Θεσσαλονίκη* 1970. Έκδοση 'Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, Μακεδονική Βιβλιοθήκη, αρ. 30, Θεσσαλονίκη 1970, 8ον, σελ. 53, εικόνες 3.

Η μελέτη αυτή του κ. Ι. Κ. Βασδραβέλλη, μεταφρασμένη τώρα στα αγγλικά από τον καθηγητή T. F. Carney του University College of Rhodesia and Nyasaland, έχει πρωτοδημοσιευθεί στον 5ο τόμο των «Μακεδονικών» το 1963, όπως αναφέρει και στον πρόλογό του ο συγγραφέας. Χωρίζεται σε επτά ενότητες και κλείνει μ' ένα συμπλήρωμα, στο οποίο περιλαμβάνονται πληροφορίες για το θέμα, οι οποίες επισημάνθηκαν μετά την ολοκλήρωση της μελέτης.

Η πρώτη ενότητα, που έχει θέση πρόλογου, αναφέρεται στις προθέσεις του συγγραφέα και στις πηγές στις οποίες κυρίως στηρίχτηκε. Στην δεύτερη ενότητα παρατίθενται οι πληροφορίες που υπάρχουν για τις πειρατικές επιδρομές στα παράλια της Μακεδονίας από την εποχή της κατακτησεως της Βαλκανικής από τους Τούρκους ως το πρώτο τέταρτο του ΙΣΤ' αιώνα, επιδρομές που κατά κύριο λόγο ενήργησαν οι Βενετοί πλοίαρχοι, είτε ως έντολοδοχοί των θελήσεων της Γαληνοτάτης Δημοκρατίας, είτε ως μέτοχοι στην έκστρατεία των Σταυροφορών, καθώς και Κορσικανοί, Ίππότες της Ρόδου και ναύαρχοι Τούρκοι, κατόπιν εντολής του σουλτάνου οι τελευταίοι.

Στην συνέχεια (γ' ενότητα) ερευνάται η χρονική περίοδος από τις αρχές του ΙΣΤ' αιώνα ως τα μέσα του ΙΗ'. Κατά το διάστημα αυτό σημειώνεται συρροή πειρατικών επιδρομών πλοίων κάθε εθνικότητας, που κάτω από το πρόσχημα της άμυνας ή της επιθέσεως λεηλατούσαν τις ακτές και τα νησιά της Μακεδονίας, εξανδραποδίζαν τους κατοίκους και κατέστροφαν τους οικισμούς. Ο συγγραφέας αναφέρει επιδρομές πειρατών Βενετών, Φλωρεντινών, του Πάπα, Ίσπανών, Γάλλων, Άλβανών του Δουλτίνου, Τούρκων, Άλγερινών και άγνωστων, επισημαίνει δε δύο περιπτώσεις, που έχουν ιδιαίτερη σημασία για τους κατοπινούς ναυτικούς αγώνες των Έλλήνων κατά των Τούρκων. Η πρώτη έχει σχέση με την υπηρεσία Έλλήνων από την Μάνη, το Τσιρίγο (Κύθηρα) και τα νησιά του Αιγαίου και του Ιονίου ως πληρωμάτων στα πειρατικά των Ευρωπαίων και η δεύτερη με την εμφάνιση, το 1740, και την δράση του πρώτου Έλληνα κουρσάρου από την Ζάκυνθο.

Η περίοδος που εξετάζεται κατόπιν (δ' ενότητα) καλύπτει το διάστημα από το 1755-1774 (Συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή) και έχει ιδιαίτερη σημασία για την νεοελληνική ιστορία, γιατί τώρα κάνουν την εμφάνισή τους Έλληνες κουρσάροι, με δικά τους πειρατικά και σε συνεργασία, έπίσημη ή ανεπίσημη με τους Άγγλους κατά κύριο λόγο και με τους Ρώσους κατόπιν. Τις προϋποθέσεις για την οργάνωση και δράση της ελληνικής πειρατείας τις δημιούργησαν, κατά τον συγγραφέα, οι πόλεμοι Άγγλιας, Γαλλίας και Ρωσίας-Τουρκίας, τα αίτια δε έχουν άφθετηρία τα δεινά που ύφισταιτο ο Έλληνισμός από την τουρκική κατάκτηση. Ο συγγραφέας παραθέτει πολλές περιπτώσεις πειρατικής δράσεως Έλλήνων στον παραλιακό χώρο της Μακεδονίας, κυρίως Κρητικών, Ύδραιων, Σπετσιωτών και Ψαριανών, καθώς και Μακεδόνων πειρατών.

Έντονη πειρατική δράση από Έλληνες πειρατές κατά των Τούρκων σημειώνεται κατά την προεπαναστατική περίοδο, όπως εκτίθεται στην πέμπτη ενότητα. Τα προνόμια που όποχρεώθηκαν να δώσουν οι Τούρκοι στίς χριστιανικές εθνότητες με την συνθήκη του 1774, δημιούργησαν ευνοϊκότερες προϋποθέσεις για την άνθηση του ελληνικού εμπορικού ναυτικού, που εξοπλισμένο τώρα με πυροβόλα όπλα άσκει και έπικερδη πειρατεία. Τα άσθητά μέτρα που έλαβε ο σουλτάνος εναντίον των πειρατών δέν έμποδίσαν τους τελευταίους, ύστερα από μιά κάμψη της δραστηριότητάς τους, να συνεχίσουν τις επιδρομές τους στα Μακεδονικά παράλια με την βοήθεια των Ρώσων ή των Άγγλων, ανάλογα με την περίπτωση.

Στὴν ἑκτὴ ἐνότητα ἀναπτύσσεται ἡ δράση μερικῶν Μακεδόνων καὶ Θεσσαλῶν πειρατῶν κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ μετὰ τὴν καταστολὴ τῆς στὴν Μακεδονία καὶ στὴν συνέχεια ἡ ληστρικὴ μορφή ποῦ πῆρε ἡ πειρατεία, μετὰ τὴν ἰδρυση τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, σὲ βάρος καὶ τῶν ἐλληνικῶν πληθυσμῶν, πράγμα ποῦ ὑποχρέωσε τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση νὰ λάβῃ μέτρα ἐναντίον τῆς σὲ συνεργασία μάλιστα μὲ τὴν Τουρκία, καὶ τὴν ἐξουδετέρωση (ἐπιχειρήσεις ναυάρχου Μισοῦλη, Μπουφὴ καὶ Κριεζή, Κανάρη). Τὰ τελευταῖα κρούσματα πειρατείας στὴν Μακεδονία ἀναφέρονται στὸ 1854 κατὰ τὴν γνωστὴ ἐπανάσταση τῆς Χαλκιδικῆς Χερσονήσου.

Στὴν τελευταία ἐνότητα ὁ συγγραφέας συνοψίζει τὰ συμπεράσματα τῆς μελέτης του ποῦ ἀναφέρονται σὲ 4 κυρίως σημεία: 1) Στὸ εἶδος τῆς πειρατείας κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνες τῆς Τουρκοκρατίας ποῦ ἀσκεῖται ἀπὸ στόλους Δυτικῶν Κρατῶν καὶ κυρίως τῆς Βενετίας κι ἔχει τὴν μικτὴ μορφή στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ καθαρῆς πειρατείας. 2) Στὴν ἐμφάνιση, ἄσκηση καὶ δραστηριότητα τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν ποῦ δροῦσαν εἴτε ἀνεξάρτητα, εἴτε ὡς πληρώματα ξένων πειρατικῶν πλοίων. 3) Στὴν ἀνυπαρξία Μακεδόνων ποῦ νὰ ἀσκοῦν συστηματικὰ τὴν πειρατεία καὶ γενικὰ στὴν ἔλλειψη ἐνδιαφέροντος τῶν γιὰ τὸ ἐμπόριο, τὶς θαλάσσιες μεταφορὲς καὶ γενικὰ τὸ ναυτικό. 4) Στὰ μέτρα ποῦ ἔλαβε ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 γιὰ τὴν καταστολὴ τῆς ἐκστρατείας ὡς τὴν ἐξάλειψή της.

Ὁ κ. Ι. Βασδραβέλλης ἀξιοποίησε κατὰ τὸν καλύτερο τρόπο τὰ «Ἱστορικὰ Ἀρχεῖα τῆς Μακεδονίας», ποῦ ὁ ἴδιος ἔχει δημοσιεύσει, τὰ σχετικὰ ἐγγραφα ἀπὸ τὰ Βενετικὰ Ἀρχεῖα ποῦ ἔφερε σὲ φῶς ὁ γνωστὸς ἱστοριοδίφης Κ. Δ. Μέρτζιος, καθὼς καὶ τὰ στοιχεῖα ποῦ ἀντλήσε ἀπὸ τὴν ἀναφερόμενη βιβλιογραφία. Τὸ περιεχόμενο τῆς μελέτης καλύπτει τὶς προθέσεις του, ποῦ ἀποβλέπουν στὴν ἐξερεύνηση τοῦ ἱστορικοῦ χώρου τῆς Μακεδονίας ἀπὸ κάθε πλευρά. Τὸ ἐνδιαφέρον, ἐξ ἄλλου, τῆς μελέτης του πιστοποιεῖται καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάγκη ποῦ αἰσθάνθηκαν ξένοι ἐπιστήμονες γιὰ τὴν μετὰφρασή της, ὅπως αὐτὴ τοῦ κ. Carney, ποῦ θὰ χρησιμοποιηθῇ γιὰ τὴν μελέτῃ τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας ἀπὸ τοὺς φοιτητές του.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Ι. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

Ἀποστολὸν Μ. Τζαφεροπούλου, Οἱ Καρατσαῖοι - Α' Ὁ Γέρο-Καρατάσος. Ἐκδοση τῆς Νομαρχίας Ἡμαθίας, Βέροια 1971, σελ. 196, εἰκόνες 12, χάρτες 3.

Στὸ βιβλίον τοῦ κ. Τζαφεροπούλου, ποῦ ἀποτελεῖ τὸ πρῶτο μέρος μιᾶς γενικότερης μελέτης γύρω ἀπὸ τὴν προσφορά στὴν ἐθνεγερσία τῆς οἰκογένειας τῶν Καρατσαῖων, περιγράφεται ἡ ζωὴ καὶ ἡ δράση τοῦ γενάρχου Γέρο-Καρατάσου τόσο κατὰ τὴν προεπαναστατικὴ (1764-1822) ὅσο καὶ κατὰ τὴν περίοδο τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 στὴν Μακεδονία καὶ τὴν λοιπὴ Ἑλλάδα. Στὴν ἴδια μελέτῃ περιλαμβάνονται καὶ πολλὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν δράση τοῦ γιου τοῦ Καρατάσου Τσάμη ὡς τὸ 1830. Τὸ ἔργο — σύμφωνα μὲ τὴν δὴλωση τοῦ συγγραφέα — θὰ ὁλοκληρωθῇ μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ Β' τόμου.

Στὴν μελέτῃ προτάσσεται: πρόλογος τοῦ Νομάρχῃ Ἡμαθίας, ποῦ ἐξηγεῖ τοὺς λόγους τῆς ἀναλήψεως πρωτοβουλίας γιὰ τὴν ἔκδοση τοῦ ἔργου, πρόλογος τοῦ συγγραφέα, στὸν ὁποῖο ὑπογραμμίζεται ἡ ἀνάγκη τῆς προβολῆς τῆς ἀγωνιστικῆς μορφῆς τοῦ Γέρο-Καρατάσου — μιὰ ποῦ σ' αὐτὴ, κατὰ κύριο λόγο, συναιρεῖται ἡ ἀγωνιστικὴ ἐκφραση τῆς κεντρικῆς Μακεδονίας — μορφῆς ποῦ ἔμεινε ξεχασμένη, παραγκωνισμένη κι ἀδικημένη ἀκόμα ἀπὸ πολλοὺς ἱστορικοὺς, καὶ τέλος εἰσαγωγή τοῦ συγγραφέα, ποῦ ἀναφέρεται στὶς δυσκολίες ποῦ ἀντιμέτωπος κατὰ τὴν συγγραφὴ τῆς μελέτης του, στὸν τρόπο διατάξεως τῆς ὕλης καὶ στὶς προθέσεις του.